

*Religion og teologi i Det
Gamle Testamente:
En indføring*

anmeldt af postdoc ved ABE
Kasper Siegismund

Hans J. Lundager Jensen
Eksistensen, 2021
266 sider
kr. 279,99

Lundager Jensens *Gammeltestamentlig religion: En indføring* fra 1998 har i årevis været fast pensum i GT på bacheloruddannelsen. Nu har den fået en afløser med titlen *Religion og teologi i Det Gamle Testamente: En indføring*. Ligesom sin forgænger er det på mange måder en rigtig god bog.

Grundsynspunkterne er de samme som i 1998, men opbygningen og fremstillingen er ny og ofte klarere end før. Kap. 1-6 behandler GTs omverden og baggrund med geografi, økonomi og historie, religionshistorisk kontekst og "fundamentalteologi" (opfattelse af guddommelige væsner, antropologi, kosmologi mm.). Så gennemgås GTs tre hovedteologier (iflg. Lundager Jensen). Kap. 7 omhandler præstelig teologi og begreber som renhed og urenhed, helligt og profant, ofringer og pointen med dem (ikke *do ut des*, men *do quia dedisti*: Man ofrer en lille del af det, en gavmild gud allerede har givet en – dog nok med håb om at få endnu mere igen; s. 142-44). Kap. 8 handler om "enklaveteologi" (det,

man plejer at kalde "deuteronomisme"); her er det vigtige at definere en gruppe med en særlig identitet, både indadtil og udadtil (s. 166). Endelig behandler kap. 9 "universel teologi" med fokus på visdom, myter og hymner.

Den gamle bog har et helt kapitel om profetisme, mens den nye omtaler profeter mere spredt. Af denne grund, og fordi der faktisk er tale om to forskellige bøger, skal man altså ikke kyle sin 1998-udgave ud, når man køber den nye! Noget andet, nogle vil savne fra den gamle udgave, er den forklarende ordliste og registeret over bibelsteder.

Rationalet bag omskrivningen er religionsvidenskabens udvikling siden 1998, som har gjort det muligt at se religionsformerne i GT som "eksempler på mere generelle religionstyper" (s. 7). Centralt i bogen står idéen om religionsevolution, hvor der især knyttes an til Robert N. Bellahs arbejde. Der er tre faser: tribal religion (knyttet til stammebaserede, førskriftlige samfund med animistisk virkelighedsforståelse), arkaisk religion (knyttet til større samfund med landbrug, statsdannelse, hierarki, konge, byer, tempel og præsteskab) og aksial religion (der vender sig væk fra verden som i de frelses- og forløsningsforestillinger, der opstod forskellige steder i den såkaldte "aksetid" fra midten af 1. årt. f.Kr.;

s. 41-42). Disse faser skal ikke forstås mekanisk, for elementer fra tidligere stadier kan sagtens leve videre. F.eks. inddrog kristendommen, der startede som en aksial strømning, med tiden dele af både tribal og arkaisk religion. Ifølge Lundager Jensen er religionen i GT primært af arkaisk type, men der er ansatser til et "aksialt brud med det givne" (s. 42). Generelt ses verden som god, og det gælder om at opretholde det rette forhold til ens gud, så man kan blive (eller vedblive at være) velsignet – ikke ved at komme ud af verden, men i mere nede-på-jorden-agtig forstand, med langt liv, regn til afgrøderne, afkom osv.

Som nævnt er bogen på mange måder god. Den formidler grundviden om GT og den omgivende verden, og den religionsvidenskabelige tilgang byder på interessant indsigt. Dog kan man som teolog og ekseget sidde med en fornemmelse af, at der ligesom mangler noget. Det er selvfølgelig ikke helt rimeligt over for bogen, for den lever sådan set glimrende op til sit formål, men interesserer man sig primært for at læse GT som litteratur i samlet form, så kan den dominerende religionshistoriske tilgang godt genere lidt af og til (også i den gamle bog). Nogle gange gennemgås en bid af en GT-tekst som vidnesbyrd om en af de religionshistoriske typer, og ikke som del af et større litterært værk med

et budskab. Lundager Jensen er med på, at de forskellige teologier ofte er vævet sammen i én tekst, og at de overleverede tekster i deres samlede form først stammer fra forholdsvis sen tid. Men det skinner ikke altid nok igennem i hans behandling af teksterne. Det ses f.eks. i kap. 9, hvor 1 Mos 1 og syndfloden sammenlignes med andre nærorientalske myter, og 1 Mos 2-3 sættes ind i en animistisk/tribal ramme. Det er alt sammen interessant, men som læser kan man sidde med et ønske om at få mere at vide om, hvordan disse motiver fungerer i den samlede tekst – hvad budskab de formidler. I nogle tilfælde drukner den slags lidt i religionshistoriske pointer.

I bogen findes også her og der nogle ret bastante udsagn, som man kan se kritisk på. Det skyldes vel delvist, at bogen er en indføring, men af og til er billedet for unuanceret – i hvert fald bør man tjekke andre opfattelser og ikke mindst holde det op imod egen nærlæsning af GT. Det gælder f.eks. udsagn om, at GT overalt ser mennesket som frit med en fri vilje og Guds magt som begrænset af menneskets magt (s. 101-2, 205, 210), eller at "religionens relevans er lav" i Ordsprogenes Bog (s. 30), som er "baseret på deskriptiv indsigt i verden" og har en svag teologisering med få og almene referencer til Jahve (s. 223).

Trods disse indvendinger er det en

anbefalelsesværdig bog – ikke kun for dem, der har den som pensum, men også for alle andre. Bogen afrundes med en fremhævelse af GTs fortsatte relevans i den kristne kanon som noget, der har bidraget til, at kristendommen ikke helt har overgivet sig til ”miserabilisme på verdens vegne” (s. 252). Det er en god pointe. Over for de verdensforsagende, ”aksiale” træk, der findes en del steder i NT og kristen tradition, udgør GT ofte en modvægt, der kan hive én lidt ned på jorden igen. Og det er for øvrigt også en god pointe imod forslag om at fjerne GT fra højmesse eller uddanne præster uden nævneværdig indsigt i GT (§1a). Men der er her måske en vis spænding til bogens distancerede tilgang til GT (s. 7, n. 1). Det religionshistoriske fokus, som absolut har sin egen berettigelse, skal selvfølgelig ikke stå alene for en teolog (og slet ikke for en kommende præst), for så risikerer man måske at gøre GT til en museumsgenstand, der skal undersøges på linje med andre ”historiske og eksotiske tekster” (s. 32). Der er andre tilgange til GT, man også skal indføres i – og frem for alt skal man selvfølgelig selv læse teksterne, igen og igen og igen... ■

Euripides' Medea

anmeldt af stud.theol. Peter Buch
Hvarregaard og stud.theol.
Sidsel Hjorth Mikkelsen

Skuespilhuset
11/3 - 10/4 2022
Iscenesættelse: Sigrød Strøm Reibo
Oversættelse: Inger Christensen

På en af de første spæde og tågede forårsaftener mødes Arkens to recensenter, Sidsel og Peter, på Café Malmø nær Nyhavn. De mødes før de senere skal ind til forpremieren på den nye opsætning af Euripides' *Medea*, som foregår på Skuespilhusets Store Scene:

Vi tildrager os et hjørnebord dybt inde i Café Malmøs tilrøgede kælderlokale, og går op til baren og bestiller et sæt HOF. Med disse ved bordet falder samtalen på rollelisten, som ikke er helt uinteressant. I rollen som *Medea* figurerer Signe Egholm Olsen (Nordkraft) samt Rasmus Bjerg (Så længe jeg lever) i rollen som Jason. Derudover, hvad der vækker glæde hos i hvert fald den ene recensent, ser vi at Jens Jørn Spottag figurerer som Kongen af Korinth, Kreon.

Da det Kongelige Teater historisk set har forholdt sig modvilligt overfor at lukke Arkens anmeldere ind, har vi i dagens anledning allieret os med en foyermedarbejder på Skuespilhuset, stud.theol. Aksel Friberg, der modtager